

การมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

The Participation Mechanism in Developing the Schools Educational Quality

ประเวศ เวชชะ* บุญชอบ จันทapun* สุขสันต์ สอนนวล* ธัชชัย จันทร์สาห์*

Prawet Wetcha, Boonchob Chantapoon, Sooksan Sonnuat, Thatchai Chansa*

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*

Chiang Rai Rajabhat University*

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมคือ กระบวนการ วิธีการที่หน่วยงานหรือ องค์กร กำหนดให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถรวมตัวกันเป็นคณะบุคคล ชมรมหรือองค์กร เพื่อการมีส่วนร่วม ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน ทำนุบำรุงรักษา พัฒนา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา รวมทั้งการวางแผนเชิงนโยบาย การปฏิบัติการ และการติดตามผลการดำเนินงานการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการ วิธีการ ส่งเสริมสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา อาทิ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การมี ส่วนร่วมเชิงการกุศล การออกกฎหมายหรือมาตรการจูงใจทางภาษี โดยจำแนกการวิเคราะห์ตามผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องหลัก อาทิ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภายนอกหรือองค์กรภาคเอกชน ผู้ปกครองและชุมชน โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ต้องมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “เด็ก” หรือตัวของผู้เรียนจะต้องตระหนักและรับรู้ในความรู้รับผิดชอบของตนเองต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเองในฐานะของผู้เป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงของการมีส่วนร่วมทั้งหมด การพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้ผู้เรียนรู้จัก “วางแผนการเรียนรู้” ของตนเองและรับผิดชอบในการนำและควบคุมตนเองให้สัมฤทธิ์ผลตามแผน โดยเน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนที่บูรณาการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม สาธารณสถาน สถานประกอบการ ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลสำคัญ ฯลฯ ภายใต้นิยาม “ทุกคนเป็นครู ทุกที่คือห้องเรียน” เพื่อการพัฒนาลูกหลานและสืบสานวัฒนธรรม ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้าใจถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมกันกับครูและโรงเรียนมากขึ้น เพื่อให้พวกเขารู้สึกรับผิดชอบและเข้าหาคนในชุมชนมากขึ้น และให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ บทความนี้ได้สังเคราะห์การมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศ ไทย ตามตามโครงการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงประเทศไทย ได้รับงบประมาณจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

Abstract

Participation is the process by which an entity or organization allows individuals or groups of stakeholders to form groups of people. club or organization to participate To develop the quality of education management. Participate in the promotion, suggestion, maintenance, rehabilitation, improvement and development of learning management quality in educational institutions. including policy planning operation and monitoring the performance of education management

Participation in the development of educational management quality is a process, method, promotion and support. Participation in improving the quality of education management, such as mobilizing resources for education. making public-private partnership agreements; charitable participation; legislation or tax incentives By categorizing the analysis according to the main stakeholders, such as government agencies. External agencies or private organizations Parents and community with the emphasis on family Must be closely involved in the development of the quality of children's education. In particular, the "child" or the learner must be aware and aware of their own responsibility for participating in the development of their own quality of education as a direct beneficiary of their participation. ensemble Developing knowledge and understanding for learners to know They have their own "learning plan" and are responsible for leading and controlling themselves to achieve the plan. by emphasizing learning outside the classroom that integrates resources, natural environment, arts and culture, public places, workplaces village philosophers, important people, etc., under the definition "everyone is a teacher Everywhere is a classroom" for children's development and cultural preservation. Parents and community members increasingly understand the benefits of working together with teachers and schools. so that they feel more responsible and more connected to the community And always allow the community to participate in continuous improvement. This article synthesizes participation in improving the quality of education of schools in the remote areas of the highlands of Thailand. According to the project to study patterns and mechanisms for participation in improving the quality of school education in the remote areas of the highlands of Thailand. Received a budget from the Secretariat of the Education Council

Keywords: Participation, Educational Quality

ความหมายของการมีส่วนร่วม

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, หน้า 26 - 27) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมคิดร่วมทำของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นพลังส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาโดยตรง (ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) ผู้สนับสนุนการศึกษา (หน่วยจัดสรรงบประมาณ หน่วยงานนโยบายทางการศึกษา รัฐบาลผู้ทรงคุณวุฒิ) ผู้รับผลจากการจัดการศึกษา (ชุมชน ผู้ปกครอง ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้จ้างงานและสังคม) รวมทั้งผู้ประเมินผล (ผู้ประเมินผลภายในนอก ผู้ตรวจสอบ และผู้ตรวจราชการ) บุคคลเหล่านี้ล้วนมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งสิ้น สมควรที่จะเข้าร่วมในการจัดการศึกษา ในขั้นตอนต่างๆ ที่เหมาะสม

นุชา สะสม, (2560 : 47-50) กล่าวถึงความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทุกระดับที่มีส่วน เกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วม ปฏิบัติ และร่วมประเมินผล การดำเนินงาน แสดงทัศนะ แลกเปลี่ยน ข้อมูลการตัดสินใจและร่วม ปฏิบัติและร่วมทำงานร่วมกันตลอดจนร่วมรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้นทั้งประโยชน์และผลกระทบ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

Whang (1981 : 91-92) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อ สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของตนหรือ เพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงาน หรือทรัพยากรต่อสถาบัน หรือระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

Yadav (1980 : 87) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าเป็นการร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ ไม่ถูกบังคับ ซึ่งกระบวนการความร่วมมือของ ประชาชนนั้นต้องประกอบด้วย 1) การเข้าร่วมในการตัดสินใจ 2) การเข้าร่วมในการดำเนินการ วางแผน 3) การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผล 4) การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์

Cox & Caldwell (2000 : 43-73) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า คือ การดำเนินเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ คือ 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น 2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการ เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ 3) ร่วมวางแผนนโยบายหรือวางแผนโครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการ 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) ร่วมลงทุนในกิจกรรมตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

Felkins (2002 : 45-47) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการที่ ส่งเสริมชักนำสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ สละเวลา แรงงาน วัสดุ และอื่น ๆ ในกิจกรรมการพัฒนาที่จะมีผลกระทบมาถึงตัวไปสู่ ความร่วมมือแห่งการดำรงชีวิตในสังคมเดียว

United Nation (2009) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน และสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมทั้งมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันความสำคัญของ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่งผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

จากความหมายข้างต้น สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมคือ กระบวนการ วิธีการที่หน่วยงานหรือองค์กร กำหนดให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถรวมตัวกันเป็นคณะบุคคล ชมรมหรือองค์กร เพื่อการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมการส่งเสริม สนับสนุน ทำนุบำรุงรักษา พัฒนา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา รวมทั้งการวางแผนเชิงนโยบาย การปฏิบัติการ และการติดตามผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของชาติ ของโรงเรียน

รูปแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่ง ของการบริหารความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุดเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้านวัดและโรงเรียน ของโรงเรียนวัดสังัดกรุงเทพมหานครโดยส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมสามารถสรุปเป็น 2 รูปแบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเชิงการกุศล (Philanthropy Participation) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนทางการศึกษาโดยสมัครใจ และมักไม่มีการทำข้อตกลง เงื่อนไขสัญญาผู้รับผิดชอบ และกรอบระยะเวลาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ภาคส่วนต่างๆ อาจเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของ การร่วมสนับสนุนด้านกายภาพ อาทิ การบริจาคเงิน อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ และ สิ่งอำนวยความสะดวก หรืออาจมีส่วนร่วมด้านการเรียนรู้ในรูปแบบของการสละเวลาเพื่อร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา กิจกรรมการกุศลหรือจิตอาสาเพื่อการศึกษาที่ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ สถานศึกษาเป็นผู้จัดและขอรับการสนับสนุน การเข้ามามีส่วนร่วมเชิงการกุศลขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิ มาตรการลดหย่อนภาษี สำหรับเงินบริจาคศาสนาและวัฒนธรรมการบริจาคในแต่ละประเทศ ความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนหรือสถานศึกษาได้รับประโยชน์จากการบริจาคและการสนับสนุนความสัมพันธ์กับสถานศึกษาทั้งในแง่ของการเป็นศิษย์เก่าการมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรสถานศึกษา ช่องทางและความสะดวกในการร่วมสนับสนุน

2. การมีส่วนร่วมแบบรัฐร่วมเอกชน (Public Private Partnerships: PPP) เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน (สถานประกอบการ องค์กรเอกชน) ร่วมลงทุน (ดำเนินการจัดและ/หรือสนับสนุน) ในกิจการของรัฐ ผ่านการทำข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MOU) เงื่อนไขหรือสัญญาความร่วมมือ ซึ่งข้อดีของการมีส่วนร่วมแบบรัฐร่วมเอกชน ได้แก่ การทำให้เกิดการแข่งขัน การสร้างความรับผิดชอบ การยกระดับคุณภาพการศึกษา ไปสู่ระดับสากล ปัจจุบันภาครัฐในหลายประเทศได้มีการทำสัญญากับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาครู ปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐาน และ/หรือบริหารจัดการสถานศึกษาของรัฐในหลายลักษณะ อาทิ โรงเรียนพันธะสัญญา (Contract School) หรือโรงเรียนในกำกับ (Charter School) ในประเทศสหรัฐอเมริกา โรงเรียนแห่ง

ความเชื่อมั่น (Trust School) ในประเทศมาเลเซีย โรงเรียนอุปถัมภ์ (Adopt-A-School) ในประเทศปากีสถาน โดยโรงเรียนเหล่านี้ได้รับอิสระมากกว่าโรงเรียนรัฐปกติทั่วไป

Cohen & Uphoff (1981) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งได้อธิบายการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation in decision making) การตัดสินใจชนิดนี้เป็นศูนย์กลางของการเกิดทางเลือกตัดสินใจความคิดที่หลากหลาย มีการกำหนดและประเมินทางเลือก และการตัดสินใจเลือกซึ่งเปรียบได้กับการวางแผนเพื่อนำทางที่เลือกมาสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งการตัดสินใจนี้ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1.1 การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น (Initial Decision) เป็นการเริ่มต้นหาความต้องการและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการที่สำคัญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญที่สามารถเลือกเอาโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนและมีความเป็นรูปธรรมโดยผ่านการใช้กระบวนการตัดสินใจในระยะนี้สามารถให้ข้อมูลที่สำคัญและเสนอกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหา

1.2 การตัดสินใจในช่วงดำเนินการ (Ongoing Decision) ความสำเร็จในช่วงนี้เกิดขึ้นได้มากกว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วงเริ่มต้น ซึ่งโครงการจะต้องค้นหาความต้องการของบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในภายหลังนี้และจัดลำดับความสำคัญของโครงการ และวิธีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ตัดสินใจในช่วงปฏิบัติการ (Operational Decision) เป็นความเกี่ยวข้องในองค์กร เมื่อโครงการเข้ามามีการเชื่อมโยง โครงการมีการรวมตัวขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเกณฑ์สำหรับปฏิบัติกิจกรรมในโครงการ กรอบที่สมาชิกยึดถือ ประกอบด้วยการประชุมเพื่อจัดทำนโยบายการคัดเลือกผู้นำที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Participation in Implementation) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติแบ่งได้ 3 ทาง คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญเพื่อพัฒนาโครงการการส่งเสริม โดยใช้แรงงานในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้คือ การที่รู้ว่าใครเป็นผู้สนับสนุน ทำอย่างไร โดยวิธีการจูงใจ การได้รับค่าตอบแทนหรือโดยการบีบบังคับ สนับสนุนเรื่องทรัพยากร บ่อยครั้งที่พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (Project Administration and Coordination) คนในองค์กรสามารถรวมตัวกันในการปฏิบัติงาน หรือสมาชิกทีมที่ปรึกษาหรือเป็นผู้บริหารโครงการเป็นสมาชิกอาสาซึ่งทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมของโครงการมีการฝึกอบรมให้รู้เทคนิคการปฏิบัติงานในโครงการสำหรับผู้เข้ามาบริหารหรือประสานงานวิธีนี้ นอกจากจะเพิ่มความไว้วางใจให้กับคนในองค์กรแล้วยังช่วยให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงปัญหาของตนเองอีกด้วย อีกทั้งยังทำให้เกิดการสื่อสารข้อมูลภายใน และได้รับคำแนะนำซึ่งเป็นปัญหาของคนในท้องถิ่นตลอดจนผลกระทบที่ได้รับเมื่อโครงการเข้ามา

2.3 การมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือ (Participation in Enlistment) การขอความร่วมมือไม่จำเป็นที่จะต้องผลประโยชน์เสมอไป แต่พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังการนำโครงการมาใช้และผลกระทบต่อคนในองค์กรที่เข้าร่วมโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in Benefits) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและมีผลในทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการยอมรับเอาโครงการที่สำคัญๆ เข้ามาทั้งที่การตัดสินใจอาจไม่เกิดขึ้นหรือมีขีดจำกัด การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แบ่งได้ 3 ชนิด

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ (Material Benefits) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่นเป็นการเพิ่มการบริโภค รายได้ทรัพย์สิน แต่สิ่งเหล่านี้จะทำให้การสรุปข้อมูลล้มเหลวได้ ซึ่งควรวิเคราะห์ให้ได้ว่า ใครคือผู้มีส่วนร่วมและดำเนินการให้เกิดขึ้น

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม (Social Benefits) เป็นความต้องการด้านพื้นฐานด้านสาธารณะซึ่งได้แก่บริการหรือความพึงพอใจจากสาธารณูปโภค โดยใช้รูปแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับคนยากจนจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งในเรื่องปริมาณ การแบ่งผลประโยชน์และคุณภาพบริการและความพึงพอใจ

3.3 ผลประโยชน์ด้านบุคคล (Personal Benefits) เป็นความปรารถนาที่จะเข้ามากัน จะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมหากผลออกมาตรงข้ามกับความคาดหวัง จะได้แก้ไขเพื่อหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการวางรูปแบบใหม่

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และการมีส่วนร่วมทางอ้อม ในการประเมินผลด้านงบประมาณ ความพึงพอใจของบุคคลต่อโครงการ การมีส่วนร่วม วิธีการเข้ามามีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ หรือผ่านตัวแทนที่เลือกเข้าไป เพื่อนำความคิดเห็นไปใช้ประโยชน์เป็นสมาชิกกลุ่ม หรือได้รับการคัดเลือกเข้ามา ซึ่งเป็นความต้องการอำนาจทางสังคมและการเมือง โดยผ่านความร่วมมือในโครงการ ผลประโยชน์สำคัญที่ได้จากโครงการมี 3 ชนิด คือความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง อำนาจการเมืองและความรู้สึกที่ตนเองทำงานมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ควรศึกษาผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังด้วย เพราะอัตราการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์แตกต่างกัน

สรุปการมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมในผลประโยชน์ และร่วมการประเมินผล โดยการแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือด้านแรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสาร เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสร่วมในการปฏิบัติงาน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรมีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การมีส่วนร่วมทางตรง และทางอ้อม

ลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วม

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, หน้า.77-86) กล่าวถึงภารกิจที่มุ่งหวังให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกประเภทโดยสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในทางวิชาการ แนวการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดเพื่อให้ นักเรียน เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีความเป็นไทยและความเป็นสากล การสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวกระทำได้โดยผ่านทางการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ซึ่งทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมเป็นสำคัญในด้านต่างๆ ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้สถานศึกษาในท้องถิ่นสามารถกำหนดสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว เป็นไปตามแนวความคิดการให้ชุมชนเป็นฐานเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ในชุมชน เรียนรู้จากชุมชนด้วยประสบการณ์จริงในสถานการณ์จริง เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้รู้ผู้มีประสบการณ์และสถานประกอบการในชุมชนซึ่งผู้นำชุมชน ในฐานะที่เป็นผู้รู้จักท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างดีจะเป็นผู้มีส่วนร่วมได้อย่างดียิ่งในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่ได้รับการสรรหาเข้าเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง จำเป็นจะต้องมีการจัดหา พัฒนาสื่อและกระบวนการต่าง ๆ ในหลักการแล้วชุมชนสามารถใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่น ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในชุมชน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับการศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างน้อย 2 ลักษณะ ได้แก่ การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ รวมทั้งเข้าไปมีส่วนช่วยให้รัฐ และสถานศึกษา จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบในชุมชนให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับวิทยาการสากลในขณะที่จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ในวิทยาการสากลและใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างควรเน้นไปที่การใช้ประโยชน์จาก “ผู้รู้” ในท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้นำชุมชนอาจร่วมเป็นวิทยากร หรือร่วมจัดกิจกรรมในสถานศึกษา เพื่อจะได้นำประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษารวมทั้งการสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสื่อการเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาในชุมชน

1.3 การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนในยุคปฏิรูปการศึกษาเป้าหมายของการให้การศึกษาจะไม่จำกัดเฉพาะผู้เรียนหรือจำกัดแต่ภายในโรงเรียนอีกต่อไป แต่ยังรวมถึงการให้ความรู้ทักษะการสร้างเจตคติและจิตสำนึกร่วมกัน ในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ผู้นำชุมชนจึงต้องเป็นผู้ที่รู้จัก ประสานเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งสถานศึกษา โดยอาจขอความร่วมมือในการแนะนำด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มผลผลิตในชุมชน ขอวิทยากรให้ความรู้หรือขอความร่วมมือให้สถานศึกษาได้ทำการค้นคว้าวิจัยในหัวข้อที่เป็นปัญหาของชุมชน หรือเข้าไปให้ความร่วมมือกับโครงการที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้นเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน

1.4 การมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการศึกษาต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตคนในชุมชนทุกคนควรที่จะมีโอกาสได้เรียนรู้ “ทักษะการเรียนรู้” เพื่อจะได้พัฒนาตนเองและสังคมได้ผู้นำชุมชนต้องมีบทบาทในการสร้าง “เครือข่าย” การเรียนรู้ชุมชน หรือ “ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น” ด้วยการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น และ ชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการบริหาร จากหลักการบริหารสถานศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเน้น การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารและการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น จึงกำหนดให้การปฏิบัติเสร็จสิ้นที่สถานศึกษาให้มาก

ที่สุดโดยคำนึงถึงควมมีอิสระและคล่องตัวเป็นสำคัญ ผู้นำชุมชนและประชาชนนั้นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมโดยทำหน้าที่เป็นกรรมการได้ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษารวมทั้ง เข้าไปมีส่วนร่วมทางอื่น อันได้แก่

2.1 การมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเรื่องคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีหน้าที่ในการกำกับ ดูแลส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาโดยคำนึงถึงการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนสามารถเข้าไปร่วมเป็นกรรมการได้ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา ซึ่งภาระหน้าที่ของคณะกรรมการทั้งสองระดับมีอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การกำหนดแผนนโยบายการดำเนินกิจกรรมไปจนถึงการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล รวมทั้งเป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตลอดจนประสานประโยชน์ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มากที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นวิธีที่ทำให้การศึกษามีมาตรฐานและถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจะต้องเปิดเผยรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีต่อสาธารณชน ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจะต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมรวมทั้งเชิญผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาร่วมให้ข้อมูลการจัดการศึกษา ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาท สำคัญยิ่งทั้งในด้านการให้ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการประเมินภายนอก และติดตามพร้อมทั้งรายงานผลการประเมินคุณภาพ ทั้งรายงานประจำปีของสถานศึกษาและรายงานการตรวจสอบคุณภาพทุกห้าปี

2.3 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือก ผู้นำชุมชนมีหน้าที่ดูแลให้ สมาชิกในชุมชนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่คนพิการผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ โดยที่การศึกษาจะเป็นในรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย และอนุญาตให้มีการเทียบโอนระหว่างกันได้ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ก็เปิดโอกาสให้บุคคลครอบครัวองค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน “ศูนย์การเรียนรู้” และได้รับสิทธิประโยชน์บางประการจากรัฐ ผู้นำชุมชนจึงมีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนบุคคล ครอบครัว หรือองค์กรในชุมชนที่ต้องการจัดการศึกษาทางเลือกนี้โดยที่การจัดการศึกษา ในลักษณะดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศในกฎกระทรวงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.4 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สร้างแรงจูงใจเพื่อการศึกษา ผู้นำชุมชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้ให้ ข้อมูลให้คำแนะนำ ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อหาทางช่วยเหลือเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้เรียน ที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษาเป็นพิเศษนั้น นอกจากนั้นผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ให้แก่สมาชิกในชุมชนด้วย เช่น แนะนำแหล่งเรียนรู้หรือกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงาน สถาบันทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนจัดขึ้น อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม ท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมทางการเงินและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมด้านต่างๆ ได้แก่

3.1 เป็นผู้ร่วมระดมทุนเพื่อการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นที่จะต้องอาศัยทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งปวงจากท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยระดมทุนเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

3.2 เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชน และจัดการศึกษาให้สมาชิกในชุมชนทุกคนได้รับสิทธิเสมอภาคกัน และได้รับโอกาสศึกษาต่อตามกำลังความสามารถได้อย่างสูงสุดไม่จำเป็นต้องใช้เงินมาก ปัจจุบันรัฐได้ให้การสนับสนุนเป็นพิเศษในด้านการเงิน และอุปกรณ์สำหรับผู้เรียนที่พิการ และได้จัดกองทุนสำหรับผู้ด้อยโอกาส กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในสถานศึกษา แต่การขอความช่วยเหลือจากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่เพียงพอ ผู้นำชุมชนอาจใช้วิธีต่างๆ ในการระดมทุน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากชุมชน ภาคเอกชน และสถานประกอบการ โดยได้จัดตั้ง “กองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชน” ขึ้นเอง กองทุนดังกล่าวควรมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือแก่สมาชิกชุมชน ในด้านการศึกษาให้ชัดเจน

3.3 ร่วมติดตามการใช้เงินและกองทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การร่วมระดมทุนเพื่อให้สถานศึกษาได้มีเงินสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษาเป็นบทบาทที่สำคัญ ภายหลังการร่วมระดมทุนให้สถานศึกษาแล้วผู้นำชุมชนก็สามารถมีส่วนร่วมในการเสนอและติดตามให้การใช้เงินดังกล่าวเป็นไปอย่างโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปลักษณะการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมหลายด้าน 1. การมีส่วนร่วมในทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. การมีส่วนร่วมทางการบริหาร การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือก 3. การมีส่วนร่วมทางการเงินและการลงทุนเพื่อการศึกษา เป็นผู้ร่วมระดมทุนเพื่อการศึกษา เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชน ร่วมติดตามการใช้เงินและกองทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจมีผลต่อประสิทธิภาพของงานเป็นพลังผลักดันให้บุคคลทำงาน ด้วยความตั้งใจ กระตือรือร้นและด้วยความสมัครใจ ในทฤษฎีการจูงใจของ Maslow (Maslow's general theory of human motivation) Maslow (1970, pp. 80-81) ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ ความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วจะมีความต้องการอย่างอื่นเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจอีกต่อไป แต่ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองนั้นจะเป็นสิ่งจูงใจแทน ซึ่ง Maslow มองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น 5 ลำดับ ดังนี้ คือ 1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการเกี่ยวกับอาหาร น้ำ อุณหภูมิที่เหมาะสม ยารักษาโรค ความต้องการทางเพศ 2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) มี 2 แบบคือ ความต้องการความปลอดภัยด้านร่างกายและจิตใจกับความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ 3. ความต้องการทางสังคม (Social or belonging needs) เป็นความต้องการที่จะให้ตนเอง

เป็นส่วนหนึ่งของสังคมต้องการให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น 4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงหรือฐานะทางสังคม (Esteem or status needs) เป็นความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ต้องการเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการตัดสินใจ เป็นต้น 5. ความต้องการที่จะได้รับความสมหวังในชีวิต (Self actualization or self realization) เป็นขั้นสูงสุดของมนุษย์ เช่น ความต้องการอยากเป็นหัวหน้าสูงสุดของหน่วยงาน ความต้องการอยากเด่นทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ

4.1 ทฤษฎีการจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Motivation Hygiene Theory)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจของเฮิร์ซเบิร์กทฤษฎีนี้ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะสนับสนุนความพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) และองค์ประกอบที่สนับสนุนความไม่พอใจในการทำงาน (Job dissatisfaction) ดังนี้ (Nickerson, <https://www.simplypsychology.org/herzbergs-two-factor-theory.html>)

พวกที่ 1 ตัวกระตุ้น (Motivator) คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพอใจ ได้แก่ งานที่ปฏิบัติ ความรู้สึกเกี่ยวกับความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบ โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

พวกที่ 2 ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene) หรือ องค์ประกอบที่สนับสนุนความไม่พอใจในการทำงาน ได้แก่ แบบการบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เงินเดือนค่าตอบแทน

4.2 ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยาก เพราะการใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่ผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์ (ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 8-9) สรุปการใช้แนวคิดทฤษฎีที่จำเป็นในการศึกษาครั้งนี้คือการใช้หลายทฤษฎีผสมผสานกันเพื่อระดมความร่วมมือในการทำงานจะทำให้ได้ผลงานที่ดีเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเพื่อให้ได้ผลงานที่บรรลุ เป้าหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงสอดคล้องกับงานวิจัย

ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553) ศึกษาการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการผลการวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและวิธีดำเนินการและ องค์ประกอบที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ 2)

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญมี 8 ขั้นตอน 1. การมีส่วนร่วมในการปรับแนวคิด 2. การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา 3. การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา 4. การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผน 5. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ 6. การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล 7. การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 8. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์

อโณทัย ไทยวรรณศรี และ อนุชา กอนพวง (2561) ได้เสนอรูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลบนพื้นที่สูง ผลการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของเครือข่าย องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมายของเครือข่าย องค์ประกอบที่ 3 กลไกของเครือข่าย องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการของเครือข่าย องค์ประกอบที่ 5 เครื่องมือของเครือข่าย ผลการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง โดยการศึกษาในสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) 5 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 หลักการของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) หลักการร่วมวางแผนร่วมพัฒนา 2) หลักโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 3) หลักกระจายความรับผิดชอบ 4) หลักการระดมทุนสนับสนุนกิจกรรมและการก่อสร้างฯ 5) หลักการเชื่อมโยงกิจกรรม แนวทางที่ 2 เป้าหมายของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผู้เรียน 2) ชุมชนพึ่งตนเอง 3) ให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา 4) จัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ 5) การรักษาประเพณี วัฒนธรรมชนเผ่า 6) การเรียนรู้และการฝึกอาชีพ แนวทางที่ 3 กลไกของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) พ่อ แม่ ผู้ปกครอง 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) กลุ่มหย่อมบ้าน 4) ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 5) ภาคเอกชน 6) เครือข่ายกลุ่มโรงเรียน 7) ครู ผู้บริหาร แนวทางที่ 4 กระบวนการของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองแบ่งความรับผิดชอบดูแลเด็ก 2) ตั้งกลุ่มบ้าน หย่อมบ้าน กลุ่มหรือคณะบุคคลในชุมชน 3) การจัดระบบเครือข่าย 4) ดูแลเด็ก 4) การสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับบ้าน 5) การมีตัวแทนสำหรับประสานชุมชน 6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน 7) การฝึกอาชีพให้นักเรียน แนวทางที่ 5 เครื่องมือของเครือข่ายการ ประกอบด้วย 1) การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน 2) การเปิดบ้านวิชาการ 3) การเป็นวิทยากรท้องถิ่น 4) การเป็นอาสาสมัครช่วยสอน 5) การทำแผนปฏิบัติการประจำปี 6) การแก้ปัญหาความขัดแย้งของโรงเรียน 7) การมอบภารกิจ 8) การระดมทรัพยากรพัฒนาโรงเรียน 9) การเป็นต้นแบบการเรียนรู้ 10) การถ่ายทอดจากปราชญ์ชุมชน ผลการสร้างและการตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง โดยการประชุมสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เสนอแนะให้ปรับองค์ประกอบ เหลือเพียง 4 องค์ประกอบ โดยให้นำองค์ประกอบที่ 4 กระบวนการของเครือข่ายและ องค์ประกอบที่ 5 เครื่องมือของเครือข่าย ยุบรวมเข้าด้วยกันแล้วตั้งชื่อองค์ประกอบว่า วิธีการดำเนินการของเครือข่าย

เอกพล ดวงศรี (2563) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา วาระ 3 มีความแตกต่างจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ ภาคประชาชน พบว่า มีรูปแบบการมีส่วนร่วม 3 ระดับ ได้แก่ (1) รูปแบบการมีส่วนร่วมระดับสถานศึกษา (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด และ (3) รูปแบบการมีส่วนร่วมระดับชาติ

ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา: การสร้างทฤษฎีจากฐานรากพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา ประกอบด้วย

(1) รูปแบบการมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน (3) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้ปกครอง (4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของ
 ศิษย์เก่า (5) รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย (ผู้แทนครู, ผู้ปกครอง, ชุมชน, กรรมการ
 นักเรียน) (6) รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชน (7) รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพและ
 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (8) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปในชุมชน (9) รูปแบบการมีส่วนร่วม
 ของหน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (10) รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและสถานประกอบการ
 (11) รูปแบบการมีส่วนร่วมของศูนย์อำนวยการเครือข่าย และ (12) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทุน

พัฒนาพงษ์ สุขมะดัน และเสาวลักษณ์ กมลนาวัน (2562) ได้สรุปบทเรียนการดำเนินงาน “โครงการ
 จังหวัดปฏิรูป การเรียนรู้” พบว่า องค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ประกอบด้วย (1) กลไกความ
 ร่วมมือของภาคส่วนในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) ข้อมูลที่จะช่วยชี้ปัญหา จัดลำดับ
 ความสำคัญและติดตามความก้าวหน้า การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงไร และ (3) แผนและ
 โครงการเพื่อพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เพื่อบูรณาการ ความร่วมมือและทรัพยากรในการจัดการศึกษาร่วมกัน โดย
 ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ
 รวมถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้มาร่วมกันจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล รับรู้และ ตระหนักถึงปัญหาการศึกษาที่ไม่
 สามารถตอบโจทย์ของคนในพื้นที่

พิณสุตา สิริรังศรี และคณะวิจัย (2562) ศึกษารูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ใน
 ต่างประเทศ Fredriksen (2011) ศึกษาจากกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ แคนาดา ญี่ปุ่น
 นิวซีแลนด์อังกฤษ อเมริกา นอร์เวย์สวีเดน สวิสเซอร์แลนด์ เป็นต้น พบว่า การระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาเป็น
 การให้ความช่วยเหลือแบบเป็นทางการโดยให้เงินทุนการศึกษาทั้งทุนจากภายในและภายนอกประเทศ

การระดมรูปแบบการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา หมายถึงการดำเนินงานให้ได้มาซึ่งทรัพยากรทั้งในระดับ
 นโยบาย และระดับสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการศึกษา ทั้งที่เป็นทรัพยากรเงินหรืองบประมาณ และทรัพยากรที่
 ไม่ใช่เงิน เช่น บุคคล/ภูมิปัญญา องค์ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรม สื่อการเรียน (เช่น หนังสือ
 และ เครื่องเขียน อุปกรณ์การเรียนต่างๆ) เครื่องแต่งกาย วัสดุครุภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง เป็นต้น ประเทศไทยมีการ
 ดำเนินงานระดมทรัพยากรในระดับประเทศ โดยบัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพ.ศ.2542 เพื่อกำหนด
 แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจากภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ครอบครั้ว ชุมชน
 องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคม โดยนำหลักการการมีส่วนร่วม
 ทางการศึกษา และหลักการระดมทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มาประยุกต์ใช้ส่งผลให้เกิดการระดมทรัพยากร
 เพื่อการศึกษาในระดับสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย การศึกษาในต่างประเทศ มีความแตกต่างกันตาม
 บริบทของประเทศ โดยกลุ่มประเทศที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าประเทศไทย จัดทำแนวทางเพื่อ
 การศึกษา และระบุหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลไว้ในกฎหมายประเทศอย่างชัดเจนโดยเฉพาะการระดม
 ทรัพยากรฯ จากนานาชาติประเทศในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือสำหรับประเทศที่มีบริบทใกล้เคียงประเทศไทย
 ระดมทรัพยากรทั้งสองรูปแบบ (ทรัพยากรเงินและทรัพยากรที่ไม่ใช่เงิน) เป็นการระดม/ ช่วยเหลือ/สนับสนุน
 ทรัพยากรโดยภาพรวม มากกว่าการให้ความสำคัญกับเขตพื้นที่ด้อยโอกาส และในประเทศ ที่พัฒนาแล้ว แบ่งการ
 ระดมทรัพยากรออกเป็นระดับ ในระดับรัฐบาล เป็นการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเป็นทางการผ่านการ
 จัดทำฉันทามตินโยบายการศึกษา มุ่งเน้นการปฏิรูปและการกระจายทรัพยากรให้มีความเท่าเทียมกันในทุกพื้นที่

สำหรับการระดมทรัพยากรในระดับสถานศึกษา เป็นการให้การสนับสนุนทางด้าน วิชาการ การพัฒนาบุคลากร และความร่วมมือทางวิชาการจากองค์กรวิชาชีพ บุคคลและองค์กรที่สนับสนุน ทรัพยากร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้ศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วม และสมัชชาการศึกษา สภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จทั้งในและ ต่างประเทศมีกลไก ความสำเร็จคือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกลไกในเชิงระบบ กลไกการประสาน และกลไกการจัดการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยงานและกิจกรรมการให้ข้อมูลและการรับข้อมูลของทั้งสองฝ่าย ทุกคนต้องมีความรู้สึกในการมีส่วนร่วม สำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันและ ต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและต่อภาระงานของ รูปแบบและ กลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา กรณีศึกษาต่างประเทศ เปิดโอกาสให้ ประชาชน องค์กรมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกัน กลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเชิงระบบได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ จังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล สามารถนโยบายนไปปฏิบัติ ดังนี้ 1. กลไกเชิงระบบเป็นกลไกเชิงนโยบายที่ใช้การผลักดันนโยบาย แผนงาน ด้วยการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์ ขับเคลื่อนแผนงานโครงการผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามพื้นที่เป้าหมาย 2. กลไกการประสานเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย กิจกรรม เป้าหมาย บุคคลที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละเรื่อง 3. กลไกการจัดการเป็นกลไกที่ใช้ในระดับปฏิบัติการและเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามแต่ละสภาพ ปัญหาในพื้นที่ ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนงานโครงของภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วม คือ ระบบปฏิบัติการที่ใช้การนิเทศ แนะนำ ช่วยเหลือ ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมติดตาม ช่วยเหลือ และร่วมประเมินผลการปฏิบัติการ ตามแผนงานโครงการ การนิเทศ แบบการมีส่วนร่วม ในระดับสถานศึกษา เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา งานการนิเทศแบบการมีส่วนร่วม เพื่อติดตามและประเมินผล ดำเนินการใน 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) การนิเทศเพื่อสร้างความตระหนักในการ ปฏิรูปการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน ครู ผู้อำนวยการ สถานศึกษา และ ผู้ปกครอง (2) การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละ สถานศึกษาซึ่งเป็นการติดตามผลการ ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหา ที่ เกิดขึ้นในสถานศึกษา

บทสรุป

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย ระเบียบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า มีหลากหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีแนวคิด หลักการ วิธีการ ของการ นำเสนอ ที่คำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบท ขนาด และความพร้อมของสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาให้มี คุณภาพโดยเน้นให้ภาคส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่ ระดับนโยบายระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่และระดับ สถานศึกษาตลอดถึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา บางรูปแบบเน้นไปที่การได้รับการ กระจายอำนาจเต็มรูปแบบ บางรูปแบบเน้นไปที่การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชน บาง รูปแบบเน้นไปที่การบริหารจัดการแบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บางรูปแบบเน้นการศึกษาไปที่การจัดทำและพัฒนา หลักสูตร มีหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การวัด และประเมินผล การนิเทศติดตาม การจัดสรรงบประมาณ ครูผู้สอน การบริหารงานบุคคล และ นักเรียน สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คนลงมา ที่เน้นให้ภาครัฐ เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษากรณีโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงที่

เหมาะสมสำหรับประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยและกรณีศึกษาจากต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายร่วมกัน ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมขององค์กรโรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชนยัง ต้องมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในเรื่อง ความเข้าใจมีเหตุผลในการมีส่วนร่วมมากขึ้น จากข้อได้เปรียบข้อจำกัดและความเสี่ยงที่เกิดขึ้น 2.มีเจตคติที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง โปร่งใส ในโรงเรียนและช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (3) ใช้ความรู้เกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อความต้องการและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (4) pluggedทักษะการวิจัยและการวางแผนอย่างง่าย (5) ใช้ทักษะการจัดการโรงเรียน (ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย โปรแกรม ความคาดหวังของโรงเรียนความรับผิดชอบและหน้าที่ของหุ้นส่วนแต่ละฝ่ายเพื่อช่วยในการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งครูและองค์กรโรงเรียน/ชุมชนมากขึ้น ในการวางแผนจัดระเบียบ ดำเนินการ รายงานการประชุม จัดทำบัญชีทรัพยากรที่ได้รับจากรัฐบาลและชุมชนที่ให้กับโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม) (6)ความสามารถในการได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง องค์กรพัฒนาเอกชน และหุ้นส่วนอื่นๆ ในชุมชน ในการสื่อสาร ร่วมมือกัน สร้างฉันทามติกับชุมชนทำให้ชุมชนขับเคลื่อนและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในโรงเรียน และ (7) ความสามารถในการระดมทรัพยากรจากกลุ่มผลประโยชน์และศูนย์อำนาจต่างๆ ในชุมชน และมุ่งเน้นการจัดการศึกษารูปแบบสามเหลี่ยมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนได้ทุกที่ในชุมชน พัฒนาผู้ปกครองให้มีความรู้ โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีส่วนร่วมพัฒนาการเรียนรู้ในการศึกษายุคใหม่ เข้าใจเรื่องของความรู้ใหม่คือ การเรียนรู้มีใช้อยู่ในห้องเรียนแต่อยู่ทุกที่ทุกแห่งเพื่อร่วมมือกัน pluggedวิธีการแสวงหาความรู้ให้กับนักเรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด
- นุชา สะสม. (2560). การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้านวัดและโรงเรียนวัด สังกัด กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี). มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- ปารณทัตต์ แสนวิเศษ. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีฐานรากหลักสูตร. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.สืบค้นจาก https://gsmsis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=533JPe105
- พัฒนาพงษ์ สุขมะดัน และเสาวลักษณ์ กมลนาวัน. (2562). จากนับหนึ่งจนถึงวันนี้ บทสรุปการดำเนินงานและกรณีตัวอย่างการพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิค.
- ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน:การประยุกต์ใช้กระบวนการ

- เอไอซี. Suranaree Journal of Science and Technology, 4(2).สืบค้นจาก <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1858324>
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค
- อโณทัย ไทยวรรณศรี และคณะ. (2561). **รูปแบบการพัฒนาครูผู้สอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ .วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1).** สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/115569
- เอกพล ดวงศรี. (2563). **การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่. ศึกษาศาสตรสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 4(3), 1-15.**
- ทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow.** สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/bacsang0710/kar-srang-raeng-cungci/thvsdi-khxng-raeng-cungci>
- JP. Whang. (1981). **Participation in Planned Development.** New York: Wageninggen.
- Yadav. (1980). **Local level Planning and Rural Development Alternatives strategy.** New Delhi: Concept Publishing Company.
- Cox E, & Caldwell P. (2000). **Making policy social, in Social capital and public policy in Australia (I. Winter Ed.).** Melbourne: National Library of Australia.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies.** New York: Cornell University Press.
- Felkins PK. Linked. (2002). **Communities and social capital. In Community at Work:Creating and celebrating community in organizational life.** New Jersey: Hampton Press Inc.
- United Nation. Department of International Economic and Social Affair. (2009). **Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development.** Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. New York: United Nation.